

Úvod do psychologie - kombinované studium, 2014

Pojmy, teorie, osobnosti – vše, co se může objevit v závěrečném testu

Test bude zaměřen na porozumění níže uvedených pojmů a teorií; např.:

- Krátkodobá paměť – stručně ji charakterizujte a uveďte, jak ji lze zkoumat
- Psychoanalýza – uveďte zakladatele, základní pojmy a základní myšlenky).
- Co jsou to pareidolie, jak je lze užívat v psychologické diagnostice?
- Co je to koučink? Jak se liší koučink od psychoterapie?

Hranice pro splnění testu je 60% správných odpovědí.

Základní literatura:

Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J., & Noen-Hoeksema, S. (2012). *Psychologie*. Praha: Portál. – níže jako „Atkinsonová“

Eysenck, M. W., & Keane, M. T. (2008). *Kognitivní psychologie*. Praha: Academia.

Plháková, A. (2003). *Učebnice obecné psychologie*.

- další zdroje jsou uvedené u jednotlivých témat

- rozsah uvedených stránek u jednotlivých témat je pouze orientační

I. Úvod do psychologie

i) Co je psychologie, kde potkáme psychologii - psychologie odborná/vědecká a psychologie laická; psychologie práce (organizace a řízení), klinická psychologie, poradenská psychologie, školní psychologie, dopravní psychologie, psychoterapie, koučink

ii) Vztah psychologie k jiným oborům - etologie, etnologie, neurologie, matematika/kybernetika, ekonomie, sociologie, psychiatrie, filozofie

iii) Psychologie jako pomáhající profese, syndrom vyhoření a jeho prevence; sebepoznání, supervize; projekce

K syndromu vyhoření a problematice pomáhajících profesí rozhovor s Cyrilem Höschlem na ČR PLUS, pořad „Leonardo Plus“ (rozšiřující materiál):

http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=+generic2%3A%5E%22Plus%22%24&query=&from=&to=&porad=101064x_Leonardo+Plus (díl z 31.8. 2013)

II. Základní psychologické směry a jejich historický vývoj

i) Psychoanalýza - Sigmund Freud, asociační experiment, volné asociace, projekce, chybné úkony

ii) Asocianismus – David Hume; asociační zákony (styčnosti v prostoru, v čase, příčiny-následku, podobnosti)

iii) Gestalt psychologie (tvarová psychologie) – vztah celek-část, gestalt zákony – figury/pozadí, dobrého tvaru (pregnantnosti) – uzavření, blízkosti; Kurt Koffka, Max Wertheimer

iv) Behaviorismus - paradigma S-R, návaznost na reflexologii Ivana P. Pavlova; John B. Watson

v) Neobehaviorismus - paradigma S-O-R, kognitivní mapy; Edward C. Tolman

vi) Kognitivní psychologie - kognitivní obrat a jeho historické zdroje; procesy vzestupné (datově řízené) a sestupné (pojmově řízené), informační paradigma, počítačová metafora, architektura kognitivního systému

vii) Humanistická psychologie – kritika redukcionismu a mechaničnosti ostatních směrů; smysl, svoboda, transcendence, sebeaktualizace; Carl Rogers, Abraham Maslow

Literatura: Atkinsonová 24-36 (historické základy psychologie a její hlavní směry)

III. Vnímání

- i) Vnímání a čítí
- ii) Anatomie a fyziologie zrakového vnímání - sítnice, obraz na sítnici, zraková dráha, zraková kůra
- iii) Iluze, klamy, pareidolie, Rorschachův test
- iv) Náповědi zrakového vnímání monokulární – lineární perspektiva, gradient textury, atmosférická perspektiva, stínování, interpozice (překryv)
- v) Význam pohybu při zrakovém vnímání
- vi) Konstantnost vnímání
- vii) Stereoskopické vidění, binokulární paralaxa
- viii) Okohybné svaly, sakadické pohyby, fixace; eye-tracking
- ix) Vnímání barev- tyčinky, čípky, konstantnost vnímání barvy, negativní paobrazy
- x) Konstruktivistické výklady vnímání
- xi) Přímé výklady vnímání; ekologická teorie Jamese Gibsona

Literatura: Eysenck, Keane (42-51; 73-80); Atkinsonová (187-188; 197-199; 210-213; 549-551)

IV. Kognitivní psychologie jako experimentální věda

- Jak ovlivnit/manipulovat lidské chování? Priming.

Literatura: Plháková – 157-158

video na Youtube „Psychological priming“:

<http://www.youtube.com/watch?v=HRAKt0GakJM>

V. Paměť

- i) Základní druhy paměti - explicitní, implicitní, sémantická, epizodická, autobiografická, deklarativní, nedeklarativní paměť
- ii) Teorie paměťových skladů – senzorická/ultrakrátkodobá (echoická, ikonická), krátkodobá, dlouhodobá paměť;
- iii) Pracovní paměť
- iv) Zapomínání - vytěsnění, interference (proaktivní, retroaktivní), amnézie (retrográdní, anterográdní); křivka zapomínání (Hermann Ebbinghaus); paměť a demence; paměť a posttraumatická stresová porucha (PTSD)
- v) Kognitivní trénink
- vi) Vliv různých faktorů na zapamatování a vybavení - kontext, emoce, opakování, organizace materiálu, počet elementů/štěpů, seberefrenční efekt, efekt Zeigernikové, vliv představitosti (mnemotechniky zaležené na představitosti; Eidetická představitost); vliv pozice v zapamatovaném materiálu; organizace autobiografické paměti, zábleskové (flashbulb) vzpomínky
- vii) Problematika očitého svědectví, kognitivní interview

Literatura: Eysenck, Keane (186-190; 266-286); Atkinsonová (321-323; 326; 330-331; 336-346; 362-367; 282-285; 292-294; 302-304)

VI. Učení (K SAMOSTUDIU)

Druhy učení:

- i) Senzitivace, habituace, vtiskávání (imprinting, Konrad Lorenz)
- ii) Klasické podmiňování - primární (nepodmíněný) a sekundární (podmíněný) podnět/reakce, Ivan P. Pavlov
- iii) Operantní (instrumentální) podmiňování, Burrhus Skinner
- iv) Sociální učení (Albert Bandura)

Literatura: Atkinsonová (234-245)

Teorie sociálního učení:

<http://www.youtube.com/watch?v=zerCK0IRjp8>

VII. Myšlení a řešení problémů

- i) Myšlení a imaginace (analogové myšlení), myšlení jazykové (propoziční)
- ii) Kognitivní typy („verbalizéři“/verbálně analytický styl vs. „vizualizéři“/vizuálně analogový styl; závislost vs. nezávislost na poli – Herman Witkin)
- iii) Indukce, dedukce
- iv) Usuzování v každodenním životě, heuristiky, stereotypy, předsudky

Atkinsonová – 238-331, Plháková – 153; 270-278

VIII. Myšlení a řeč

- i) Syntax, sémantika
- ii) Sapir-Whorfova hypotéza lingvistické relativity
- iii) Teorie univerzálnosti pojmenování barev (Brent Berlin a Paul Kay)
- iv) Jazyk jako socio-kulturní fenomén, případy vlčích dětí; teorie Lva Vygotského (vnější řeč a vnitřní řeč)

Literatura: Atkinsonová (392, 414-415); Eysenck a Keane (355-356); Plháková – 314; teorii Vygotského najdete v Encyklopedii nejvýznamnějších psychologů (N. Sheehy, Bannister a Principal, 2005)

IX. Emoce

- i) Specifika emocí – aspekt hodnocení, orientování, tělesné zakotvení;
- ii) Emoce jako následek tělesných/fyziologických reakcí (James-Langeho teorie)
- iii) Emoce jako následek kognitivního hodnocení (např. ruminace, „černé myšlení“ u deprese)
- iv) Evolucionistický přístup ke zkoumání emocí, emoce a výrazy tváře (Robert Plutchik)
- v) Emoce a psychosomatická onemocnění

Literatura: Plháková – 418-419, 425, 429

X. Motivace (K SAMOSTUDIU)

Hierarchie potřeb (Abraham Maslow), deficitní potřeby (D-potřeby), potřeby bytí (B-potřeby), sebeaktualizace

Literatura: Plháková 368-372

XI. Pozornost (K SAMOSTUDIU)

Aktivní a pasivní pozornost, záměrná a bezděčná pozornost; „coctail party“ fenomén

Literatura: Plháková – 78-82